

ТАҚРИЗИ

мушовири илмӣ ба рисолаи Қосимӣ Саъдӣ Абдулқодир дар мавзуи «Поэтикаи сурудҳои халқии тоҷикӣ» барои дарёфти дараҷаи илми доктори илми филология аз рӯи ихтисоси 10.01.09 – Фолклоршиносӣ

Ба гуфти пажухандагони назарияи фолклоршиносӣ ва адабиётшиносӣ поэтика ин тамоми масъалаҳои таҳқиқи матн, аз ҷумла сохтор, омӯзиш, пажӯиш, навъ, бадеият, вариантнокӣ, услуб ва дигар масъалаҳои назарии жанро дар бар мегирад. Аз ин рӯ, яке аз масъалаҳои мубрами пажӯиши адабиёт ва фолклор ин баррасии поэтикаи жанрҳои чудагона мебошад. Ба ин ҷиҳат поэтика ин маҷмуи пажӯиши жанрҳои чудагонаи фолклориро низ дар бар гирифта, ба шунаванда ё хонанда таъсири эстетикӣ ва равонӣ расонидани он ва нисбат ба тарбияи инсон чӣ нақш доштани матро меомӯзад [ниг.: О.М.Фрейденберг «Поэтика сюжета и жанра» (1997), С.Калачева «Поэтика» (1974), В.П.Аникин «Теория фольклора» (1996, 2007), В.Я.Пропп «Поэтика фольклора» (1998), Р. Амонов «Лирикаи халқи тоҷик» (1968), Р.Мусулмониён «Назарияи адабиёт» (1990), С.Г.Лазутин «Поэтика русского фольклора» (1989), «Актуальный проблемы полевой фольклористики» (2002, 2003, 2004, 2008) ва ғайра].

Ҳоло дар асоси пешрафти илми фолклоршиносӣ ва адабиётшиносӣ сол то сол таҳқиқи поэтикаи жанрҳои чудагона диққати муҳаққиқонро ба худ ҷалб намуда, онро бо ҷузъиёт мавриди таҳқиқ қарор дода, ҷойгоҳи матни гуфториро дар рӯзгори моддӣ ва маънавии мардум дақиқтар муайян менамоянд.

Ба ин сабаб мавзуи ихтиобнамудаи С.Қосимӣ мубрам буда, он поэтикаи як жанр – жанри сурудҳои халқиро дар бар мегирад. Диссертант дар чор боб ва зербобҳо оид ба истилоҳи «суруд», вижагии жанр, таърихи гирдоварӣ, нашр, пажӯиш, навъҳо, мавзӯҳо, сохтор, воситаҳои тасвирӣ, бадеӣ, вариантнокӣ, услуб, ҳамоҳангии суруд ва мусиқӣ ба таври муфассал суҳан гуфта, фикри худро дар бораи ҳар масъалаи дар пеш гузоштааш бо далелҳои илмӣ ба таври мантиқӣ баён намудааст.

Муаллифи диссертатсия бо мисолҳо ёдовар мешавад, ки пажухандагон тоҷик Р.Амонов, Б.Шермухаммадов, Ф.Азизӣ, Р.Раҳмонӣ ва дигарон борҳо таъкид намудаанд, ки жанри сурудҳои халқӣ бояд ба таври ҷудогона таҳқиқ шавад ва ҷойгоҳи он дар байни мардум бо далелҳои илмӣ муайян гардад. Ба ин васила С.Қосимӣ пеш аз ҳама аз масъалаи таърихи истилоҳи «суруд» шурӯъ намуда, баъдан хусусият, гирдоварӣ, нашр, пажӯиш, навъ, мавзӯ, сохтор, воситаҳои тасвири бадеӣ, вариантнокӣ, услуб, ҳамоҳангии суруд ва мусиқӣ ва ҳатто иҷрои онро бо далелҳо таҳқиқ намудааст.

Дар диссертатсия сурудҳои халқӣ дар раванди ҳофизаи таърихӣ, ки ҷӣ гуна гирдоварӣ, нашр, баррасӣ шудааст; тафовути шакл, мазмун, бадеият, иҷрои онҳо аз жанрҳои дигари фолклорӣ ва адабиёт; вазъияти матнҳои, ки дар маҷмуаҳо ва нашрияҳои гуногун нашр шудааст; вижагиҳо, анвоъ, мавзӯ, сохтор ва воситаҳои дигари тасвири бадеии сурудҳои халқӣ, вариантнокӣ, услуб, ҳамоҳангии суруд ва мусиқӣ аз ҷӣ иборат мебошанд, нишон дода шудааст.

Муаллиф барои ҳалли мақсади дар пешгузоштаи худ аввал ба дараҷаи омӯзиши масъала аҳаммият медиҳад ва баъд барои амалӣ намудани мақсади аслии худ, вазифаҳои дар пешгузоштаро бо далелҳои илмӣ ҳал менамояд.

Ҷ анвои гуногуни сурудҳои халқии тоҷикиро, ки дар нимаи дуҷуми асри XIX-XX ва аввали асри XXI аз байни мардум гирдоварӣ ва дар маҷмуаҳои фолклорӣ нашр шудааст, чун предмети асли таҳқиқ намудааст.

С.Қосимӣ барои ҳалли масъалаҳои гуногуни поэтикаи сурудҳои халқии тоҷикӣ ба осори зиёди назарии муҳаққиқони фолклоршинос ва адабиётшинос С.Айнӣ, М.С.Андреев, В.П.Аникин, А.Н.Болдирев, И.С.Брагинский, В.М.Гатсак, В.Е.Гусев, В.М.Жирмунский, Н.П.Калпакова, С.Г.Лазутин, Д.С.Лихачев, Е.М.Мелетинский, Б.Н.Путилов, Б.В.Томашевский, Ю.Г.Круглов, В. М.Сиделников, Р.Амонов, В.Асрорӣ, Б.Тилавов, Х.Шарифов, Р.Мусулмониён, Н.Нурҷонов, Б.Шермухаммадов, Н.Шакармамадов, У.Тоиров, Р.Раҳмонӣ,

Ф.Азизӣ, Н.Ҳакимов ва дигарон така намуда, дар рафти кор бо онҳо баҳс намудааст.

Дар диссертатсия аз методҳои манбаъшиносӣ, ташреҳӣ, таҳлилӣ, сохторшиносӣ, муқоисавӣ-таърихӣ ва типологии илмҳои фолклоршиносӣ, адабиётшиносӣ, муסיқиишиносӣ ва мардумшиносӣ истифода шудааст. Ҳамчунин, диссертант барои тасдиқи фикри илмии худ аз сурудҳои гуфторӣ мисолҳо оварда, таъкид менамояд, ки ин жанри машхуртарини халқӣ ба мардум чӣ гуна ғизои маънавӣ ва таъсири эстетикӣю равонӣ мерасонад.

Диссертатсия дар илми фолклоршиносӣ, бо истифодаи осори назарии фолклоршиносӣ ва адабиётшиносӣ аввалин таҳқиқи муфассал дар бораи пажӯҳиши поэтикаи сурудҳои халқии тоҷикӣ мебошад. Таҳқиқи сурудҳои халқӣ, ки С. Қосимӣ анҷом додааст, ҳамчун диссертатсияи ҷудогона барои равшан намудани масъалаҳои гуногуни назми гуфтории мардуми тоҷик ва ҳамзабонон барои муҳаққиқони фолклоршинос, донишҷӯён, унвонҷӯйҳо, докторантҳо, таълифи рисолаҳои илмии таърихи фолклоршиносӣ ва адабиётшиносӣ ёрӣ хоҳад расонд.

Аз маводи диссертатсия дар таълифи дастурҳои таълимӣ, китобҳои дарсии фолклоршиносӣ, адабиётшиносӣ, муסיқиишиносӣ, мардумшиносӣ ва фарҳангшиносӣ метавон истифода кард. Ҳамчунин, баъзе нуктаҳои диссертатсия метавонад, дар раванди таълими дарсҳои фолклори тоҷикон, таърихи адабиёти тоҷик, назарияи адабиёт, робитаҳои адабӣ, коркарди матн, дарсҳои вижа ва семинарҳои махсус, муסיқиишиносӣ, фарҳангшиносӣ, кишваршиносӣ, фолклори Шарқу Ғарб, таълифи корҳои курсӣ, номаи хатми бакалаврӣ, рисолаи магистрӣ, диссертатсияи PhD, диссертатсияи доктории илмҳои филология, таърих, мардумшиносӣ, фарҳангшиносӣ ва муסיқиишиносӣ ёрӣ расонад.

Диссертатсия мутобиқи ихтисосҳои фолклоршиносӣ ва адабиётшиносӣ таълиф шуда, дар он аз равишҳои илми илмҳои филологӣ ва мардумшиносӣ истифода шудааст.

Муаллиф дар раванди таълифи диссертатсия хангоми истифодаи баёни андешаҳои назарӣ ба таври мустақилона масъалаҳои дар пешгузоштаи худро ҳал намудааст. Ҳамчунин, нуктаҳои мубрами сурудҳои халқии тоҷикиро дар мақола, рисолаи илмӣ ва дастурҳои таълимӣ нашр намудааст. Ӯ кӯшиш намудааст, ки дар таърихи фолклоршиносӣ ва адабиётшиносии тоҷик бори аввал жанри сурудро ба таври ҷудогона дар партави фарҳанги ниёгон ва дастовардҳои илми фолклоршиносии кишварҳои хориҷӣ таҳқиқ намояд.

Тавре ки медонем, С. Қосимӣ баъди таҳқиқи рисолаи номзадии худ, ки роҷеъ ба як бахши поэтика-бадеияти жанри латифа буда, поэтикаи осори манзуми халқӣ ба хусус жанри сурудро чун идомаи он дар тули қариб 20 сол пажӯҳиш намудааст. Дар ин иртибот натиҷаи пажӯҳиши худро дар 1 монография, 15 мақола дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 4 мақола дар китобу нашрияҳои гуногуни илмӣ ба нашр расонидааст.

Мавзуи рисолаи Қосимӣ Саъдӣ Абдулқодир «Поэтикаи сурудҳои халқии тоҷикӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илми филология аз рӯи ихтисоси 10.01.09 – Фолклоршиносӣ ба тамоми қонун ва қоидаҳои ҚОА-и Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда, барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илми филология сазовор аст.

Мушовири илмӣ,
доктори илмҳои филологӣ,
профессор
e-mail: ravrahmon@mail.ru

Р.Қ.Раҳмонов

тел: 919890208

Нишонӣ: ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17

Имзои Р.Қ.Раҳмоновро

тасдиқ менамоям:

Сардори раёсати кадрҳо

ва қорҳои махсуси ДМТ

15.09.2022

Тавқиев Э.Ш.